Mérési jegyzőkönyv

4. számú mérés

Termoelektromos hűtőelemek vizsgálata

Mérést végezte : Kulyassa Róbert
Mérés időpontja : 2000. március 13. (hétfő délelőtt)

1 Mérés elve

Ha egy áramkört különböző anyagú fémekből állítunk össze, akkor az áram hatására a csatlakozási pontok egyike lehül, még a másik felmelegszik. Ezt nevezzük Peltier effektusnak, és ez teszi lehetővé a termoelektromos hűtőelemek létezését.
Mi ilyen, úgynevezett Peltier elemek sorbakapcsolásából kialakított hűtőelemet fogunk vizsgálni, melyet állandóan hőmérsékletű (folyó vízzel hűtött) közeg vesz körül.

2 Mérés leírása

2.1 Karakterisztikus idő meghatározása

Későbbi méréseink elvégzéséhez tudnunk kell, hogy körülbelül mennyi idő alatt áll be egy állandósult állapot. Ehhez állandó nagyságú áramot ($I = 2A$) kapcsolunk a hűtőelemre, és felvesszük az idő - hőmérséklet diagrammot. (A hűtővíz hőmérséklete: $T_0 = 9.1°C = 282.25K$)

Tudjuk, hogy ilyen esetben a hőmérséklet

$$T(t) = T_\infty + Ae^{-t/\tau}$$

szerint változik. Így ezt a függvényt a mérési pontokra illesztve adódik a beállás karakterisztikus ideje:

$$\tau = 90.7 \pm 1.51s$$

A későbbi méréseink során ha az állandósult állapot jellemzőit szeretnénk mérni mindig legalább 3τ ideig kell várnunk, azaz kb 5 pecig.

2.2 Maximális hűtés vizsgálata

Most különböző áramerősségeknél megmérjük az állandósult hőmérsékletet, és keressük a legalacsonyabbat, valamint a hozzá tartozó áramerősséget.

A táblázatból leolvasva a minimális hőmérséklethez tartozó értékeket:

$$T_{min} = -17.9°C(= 255.25K) \ , \quad I_{min} = 5 \ , \quad U_{min} = 3.64V$$

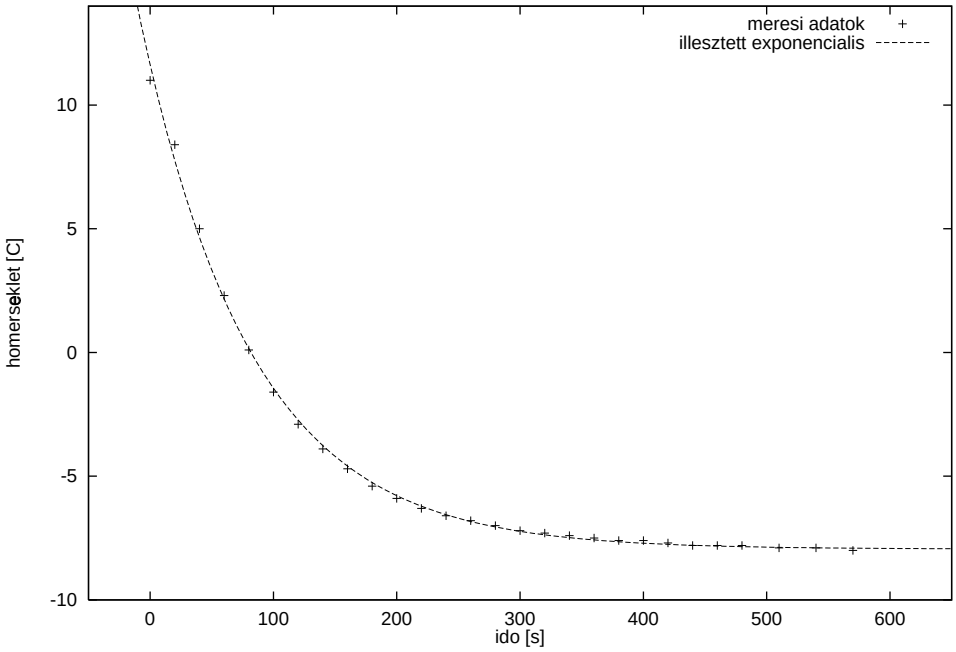

ábra 1: A hőmérséklet alakulása állandó áramerősség (2A) esetén

$T_\infty[°C]$	$I[A]$	$U[V]$
-0.4	1	0.8811
-4.8	1.5	1.320
-8.1	2	1.711
-11.1	2.5	2.127
-13.5	3	2.429
-15.5	3.5	2.744
-16.8	4	3.0605
-17.5	4.5	3.348
-17.9	5	3.640
-17.7	5.5	3.938
-17.1	6	4.240

Táblázat 1: Állandósult állapotok különböző áramerőségekre

U_{min}-ről tudjuk, hogy az azonos a T_0-hoz tartozó Peltier együtthatóval, azaz:

$$P_{ab} = U_{min} = 3.64V$$

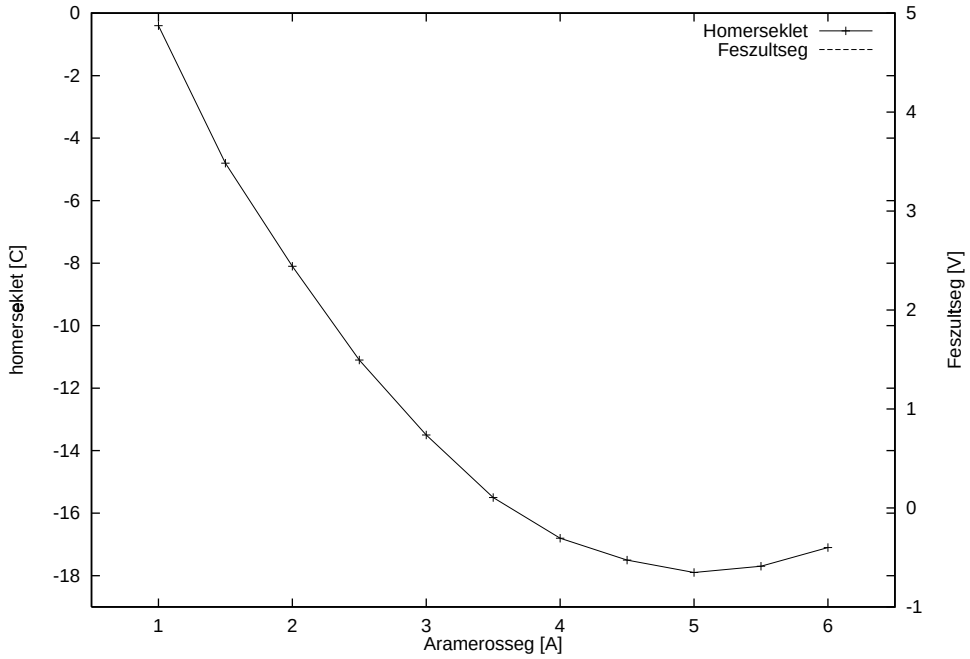

ábra 2: Állandósult állapotok különböző áramerősségekre

Ekkor pedig :

$$S_{ab} = \frac{U_{min}}{T_0} = 0.01426\frac{V}{K}$$

A jósági tényező :

$$z = 2(\frac{T_0 - T_{min}}{T_{min}^2}) = 8.288 \cdot 10^{-4}\frac{1}{K}$$

2.3 Seebeck együttható közvetlen mérése

A Seebeck együtthatót pontosabban is megmérhetjük, ha a hűtőelemeken nem folyik áram, és így vesszük fel a feszültség - hőmérséklet karakterisztikát, ami egy egyenes, melynek meredekségének abszolult értéke éppen a keresett együttható.

Tehát a mérési pontokra egyenest illesztve:

$$f(x) = ax + b \ , \quad a = -(1128.11 \pm 2.55)10^{-5} \ , \quad b = 0.100659 \pm 0.000214$$

$$S_{ab} = -a = 0.01128 \pm (2.55 \cdot 10^{-5})\frac{V}{K}$$

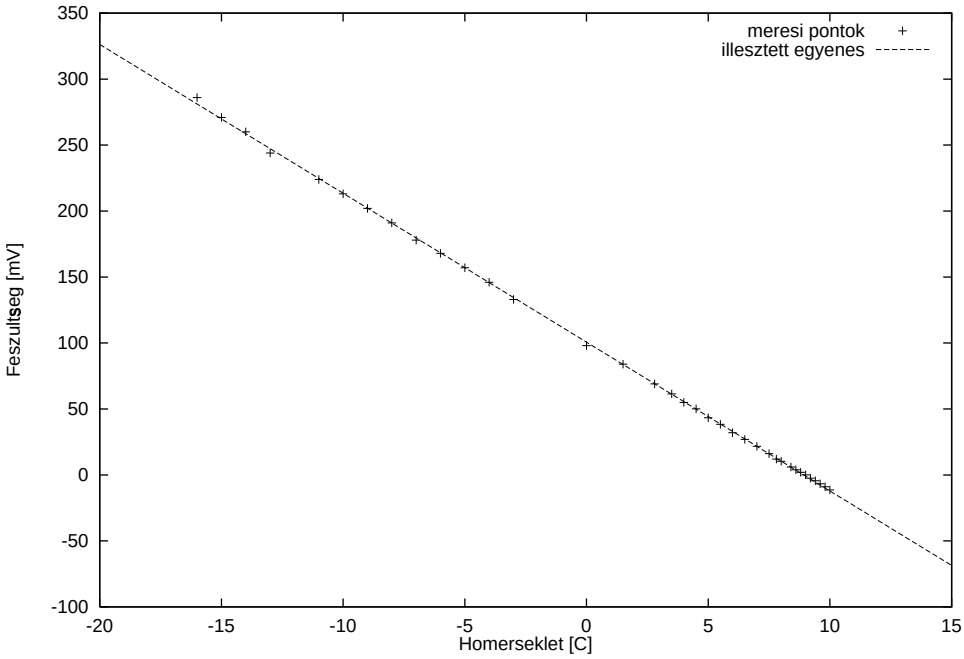

ábra 3: Feszültségek árammentes esetekben

Ezen adatok ismeretében most már meg tudjuk határozni a hütőelem ellenállását (R_{ab}) és hővezetését (Λ_{ab}) is.

$$R_{ab} = \frac{T_{min} S_{ab}}{I_{min}} = 0.656\Omega$$

$$\Lambda_{ab} = \frac{S_{ab}^2}{z R_{ab}} = 0.2338 \frac{W}{K}$$

3 Eredmények

Összefoglalva eddigi eredményeinket:
A Peltier együttható:

$$P_{ab} = U_{min} = 3.64V$$

A hűtőelem jósági együtthatója:

$$z = 8.288 \cdot 10^{-4} \frac{1}{K}$$

A Seebeck együttható:

$$S_{ab} = 0.01128 \pm (2.55 \cdot 10^{-5})\frac{V}{K}$$

A hűtőelem ellenállása:

$$R_{ab} = 0.656\Omega$$

és hővezetése:

$$\Lambda_{ab} = 0.2338\frac{W}{K}$$

4 A mérés hibái

Műszerek hibái, az áram-, feszültség- és hőmérésben:

$$\Delta I = \pm 0.05A \ , \quad \Delta U = \pm 0.05V \ , \quad \Delta T = \pm 0.1^{\circ}C$$

Így a számított mennyiségek hibái:

$$\Delta P_{ab} = \Delta U = \pm 0.05V$$

$$\Delta z = 4 \cdot z\frac{\Delta T}{T} = \pm 0.0117 \cdot 10^{-4}\frac{1}{K}$$

$$\Delta R_{ab} = R_{ab}(\frac{\Delta T}{T} + \frac{\Delta S_{ab}}{S_{ab}} + \frac{\Delta I}{I}) = \pm 0.0083\Omega$$

$$\Delta \Lambda_{ab} = \Lambda_{ab}(2\frac{\Delta S_{ab}}{S_{ab}} + \frac{\Delta z}{z} + \frac{\Delta R_{ab}}{R_{ab}}) = \pm 0.00434\frac{W}{K}$$

5 A végeredmény

A meghatározott mennyiségek hibájukkal együtt:
A Peltier együttható:

$$P_{ab} = U_{min} = 3.64 \pm 0.05V$$

A hűtőelem jósági együtthatója:

$$z = (8.288 \pm 0.0117)10^{-4}\frac{1}{K}$$

A Seebeck együttható:

$$S_{ab} = 0.01128 \pm (2.55 \cdot 10^{-5}) \frac{V}{K}$$

A hűtőelem ellenállása:

$$R_{ab} = 0.656 \pm 0.0083\Omega$$

és hővezetése:

$$\Lambda_{ab} = 0.2338 \pm 0.00434 \frac{W}{K}$$